

Uitvoeringsagenda NOVEX Schipholregio

december 2023

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Governance	6
Acties NOVEX Schipholregio algemeen: governance en samenhang andere opgaven	7
Uitvoeringsagenda NOVEX Schipholregio: inhoud per thema	8
Acties verbeteren leefomgevingskwaliteit: de basis op orde brengen	10
Acties ruimtelijke ontwikkeling: vitaal maken beperkt en belast gebied	14
Acties: samenhang bewaken en vinger aan de pols houden	18

Inleiding

Voor u ligt de Uitvoeringsagenda van het programma NOVEX Schipholregio. Deze Uitvoeringsagenda is de concretisering van de samenwerking tussen de regionale en nationale overheden in de Schipholregio. Het vormt daarmee de uitwerking van het Advies Van Geel.¹ Hierin wordt geadviseerd om toe te werken naar een nieuwe toekomstgerichte organisatie van het overleg met de omgeving voor de Schipholregio met twee aparte pijlers. Eén voor maatschappelijke participatie en één voor interbestuurlijke samenwerking. De interbestuurlijke en interdepartementale samenwerking, via het programma NOVEX Schipholregio, is erop gericht om een nieuwe balans te vinden tussen het belang van een internationale luchthaven voor Nederland en de kwaliteit van de leefomgeving rond de luchthaven Schiphol.

Rijk en regio zijn beiden verantwoordelijk voor diverse maatschappelijke opgaven die elkaar raken in de Schipholregio. Dat vraagt dat zij met elkaar de onderlinge samenhang tussen deze opgaven en de verantwoordelijkheden goed organiseren, afstemmen en waar nodig keuzes maken die op een specifieke locatie de voorkeur hebben. De luchtvaart heeft impact op de kwaliteit van de leefomgeving. Zo zorgt het voor beperkingen van mogelijkheden voor ruimtelijke ontwikkelingen. Met ruimtelijke ontwikkeling kan invulling worden gegeven aan oplossingen voor maatschappelijke opgaven, zoals het verbeteren van lokale leefbaarheid, het faciliteren van woningbouw, werkgelegenheid, de energietransitie en nog meer.

Met de gebiedsaanpak binnen NOVEX Schipholregio willen Rijk en regio de balans versneld herstellen tussen de bijdrage van de luchtvaart aan welvaart en welzijn en de brede impact daarvan op de leefomgeving. Er is behoefte en noodzaak aan regie en een totaalaanpak van alle programma's en opgaven in de Schipholregio. Daarbij is afgesproken dat alle partijen zelf verantwoordelijk en bevoegd blijven voor het eigen aandeel hierin.

Van Bestuursovereenkomst naar Uitvoeringsagenda

In oktober 2022 is de bestuursovereenkomst voor NOVEX Schipholregio ondertekend.

In deze overeenkomst zijn acht hoofdpogaven gedefinieerd:

1. Samenhang en verbetering van de Leefomgevingskwaliteit
2. Ruimtelijke ontwikkeling, leefbaarheid en woningbouw
3. Toekomstbestendig landelijk gebied
4. Verduurzaming industrie
5. Versnellen en versterken elektriciteitsnet
6. Aanpak geluidbelasting
7. Aanpak luchtkwaliteit
8. Aanpassing ruimtelijke beperkingen vanwege luchtvaart

Vervolgens is in juni 2023 is het Ontwikkelperspectief voor NOVEX Schipholregio opgeleverd.

Daarin is per hoofdpogave een analyse gemaakt wat er al gebeurt en waar aanvullend op moet worden ingezet. Dit Ontwikkelperspectief bevat de uitgangspunten waarover Rijk en regio het eens zijn om samen uitwerking aan te geven. Het Ontwikkelperspectief vormt de bijdrage vanuit NOVEX Schipholregio aan de ruimtelijke voorstellen die door de betrokken provincies worden gemaakt in de Ruimtelijke Puzzel per provincie. Voor deze Ruimtelijke Puzzel gaan de provincies aan de slag om – met andere lokale overheden – de nationale opgaven en doelen ruimtelijk te vertalen, te combineren en in te passen in de provinciale plannen.

¹ Eindadvies Schiphol Vernieuwd Verbinden; verbindingplan Schiphol en omgeving 2021-2025.

Mark Harbers

Minister van Infrastructuur en Waterstaat

Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat wil een nieuwe balans bereiken tussen de kwaliteit van de leefomgeving rondom Schiphol en het belang van een internationale luchthaven voor Nederland. De opgaven in de Schipholregio vragen dan ook om een goede samenwerking tussen het Rijk, de provincies en de betrokken gemeenten.

Door onze gezamenlijke inspanningen ligt er nu een integrale gebiedsaanpak die rekening houdt met zowel nationale als regionale en lokale opgaven. Deze Uitvoeringsagenda NOVEX Schipholregio bestaat uit 33 acties waarmee we werken aan een toekomst van de Schipholregio die perspectief biedt aan zowel de functie van Schiphol als internationale luchthaven als de leefbaarheid in de omgeving van de luchthaven.

Eén van de 33 acties in deze uitvoeringsagenda is het invullen van normstelling voor de luchthaven Schiphol in het nieuwe nationale stelsel voor vliegtuiggeluid. Met een nieuw stelsel voor vliegtuiggeluid wordt in de toekomst niet langer gestuurd op aantallen vliegtuigbewegingen, maar op normen voor het geluid dat vliegtuigen veroorzaken. De geluidsnormering voor Schiphol moet door de jaren strenger worden, waardoor de geluidsbelasting door de luchtvaart en daarmee ook de hinder, voortdurend zal afnemen. Ook wordt er via de NOVEX Schipholregio gewerkt aan andere initiatieven, zoals het verminderen van grondgeluidhinder en het doorontwikkelen van geluidadaptief bouwen, om de kwaliteit van de leefomgeving rond de luchthaven Schiphol te verbeteren.

Deze Uitvoeringsagenda NOVEX Schipholregio is een belangrijke stap vooruit. Rijk, provincies en gemeenten nemen samen concrete stappen om stapsgewijs de leefbaarheid in de Schipholregio te verbeteren.

In de Uitvoeringsagenda NOVEX Schipholregio zijn de belangrijkste acties per thema in een tabel geplaatst. Zo is per actie aangegeven WAT de opgave en het doel is, HOE uitwerking van de actie plaatsvindt, en WIE voor de actie verantwoordelijk is (trekker) en welke andere overheden ook betrokken zijn. Tot slot wordt aangegeven wat de status van de actie is. Hierop wordt terugkerend gemonitord om de voortgang te bewaken. De aard van de acties vraagt op dit moment niet om een aparte investeringsagenda. Wel wordt per actie, en waar dat aan de orde is, in een plan van aanpak een financiële paragraaf opgenomen met afspraken over de financiering.

-

Governance

Rijk en Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS) werken gezamenlijk aan de uitvoering van deze agenda. De aansturing van het Programma NOVEX Schipholregio gebeurt via een programmateam en stuurgroep waarin de betrokken partijen deelnemen. Belangrijke keuzes en beslispunten legt het programmateam voor aan de stuurgroep. Een bestuurlijk besluit wordt vervolgens genomen door de partij die hiervoor verantwoordelijk is.

De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van veel opgaven in de Schipholregio ligt (deels) in andere gezamenlijke rijks-regioprogramma's. Dit zijn bijvoorbeeld de woondeals en andere NOVEX-programma's. In het Ontwikkelperspectief NOVEX Schipholregio is de samenhang hiervan in beeld gebracht. Hoewel de uitvoering van deze opgaven buiten de NOVEX Schipholregio valt, zijn in de Uitvoeringsagenda NOVEX Schipholregio wel acties opgenomen om de relatie met deze trajecten duidelijk te maken.

De uitgangspunten in het Ontwikkelperspectief NOVEX Schipholregio vormen een goede basis voor de ruimtelijke voorstellen van de vier provincies in de Schipholregio. Hiermee wordt er verbinding gelegd tussen opgaven die op de grond (landzijdig) en in de lucht (luchtzijdig) spelen. Alle ruimtelijke opgaven binnen NOVEX Schipholregio worden in de voorstellen van de vier provincies verder geïntegreerd en uitgewerkt. Ook de samenhang tussen deze trajecten en de eventuele keuzes die dat oplevert, is als aparte actie opgenomen.

Het Ontwikkelperspectief NOVEX Schipholregio richt zich in eerste instantie op de korte termijn. Eerst moet de basis op orde. Daarnaast ligt er nadrukkelijk ook een behoefte om verder vooruit te kijken. In lijn met de ruimtelijke voorstellen gaat de NOVEX Schipholregio een verkenning doen naar de toekomst van mobiliteit en de rol van luchtvaart daarbinnen. Dit geldt voor de periode tot 2050 en met mogelijk een doorkijk naar 2100. Dit levert vragen op zoals: hoe ziet het mobiliteitssysteem van de toekomst eruit? Welke rol speelt schone luchtvaart en Schiphol daarin? Welke ruimtelijke vragen levert dat op?

Na het uitvoeren van de verschillende acties wordt duidelijk welke ruimtelijke opgaven er zijn, welke ruimtelijke consequenties dat heeft en welke keuzes er (aanvullend) gemaakt moeten worden. Waar dit relevant is voor Schiphol en de luchtvaart, komt dit terug in NOVEX Schipholregio. Tot die tijd werken de betrokken ministeries en de Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS) in ieder geval samen aan de verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving, het vitaal maken van door de luchtvaart zwaar belaste gebieden en het verbeteren van het ruimtelijk beleid in relatie tot luchtvaart.

Verantwoordelijkheden

Alle betrokken partijen dragen een gedeelde verantwoordelijkheid om negatieve effecten te verminderen. Dit gebeurt op basis van het 'vervuiler-betaalt-principe'. Daarnaast moeten mensen die onevenredig benadeeld zijn of worden daarvoor compensatie ontvangen. Bij mensen, die daar recht op hebben, moeten isolatiemaatregelen worden getroffen.

- De luchtvaartsector richt zich op het stapsgewijs verminderen van de belasting op de omgeving met geluid en stoffen uitstoot. Dit in plaats van zich te richten op minder gehinderden.
- Provincies en gemeenten dragen zorg voor een verantwoorde, gezonde (woningbouw) ontwikkeling.
- Het Rijk zorgt voor normen en regels, gericht op bron en ontvanger, voor geluid en stoffen uitstoot door luchtvaart. Een nieuw stelsel voor geluid, gericht op individuele bescherming, is in ontwikkeling.

Acties NOVEX Schipholregio algemeen: governance en samenhang andere opgaven

NOVEX Schipholregio algemeen: governance en samenhang andere opgaven				
Actie	Uitvoeringsprogramma (WAT)	Toelichting op de actie	Trekker* en samenwerkingspartners (WIE)	Uitwerking van de actie (HOE)
1.	Verkenning 2050: toekomst van de luchtvaart en luchthaven Schiphol	Rijk en regio starten een verdiepende analyse van de toekomst van de luchtvaart en de (ruimtelijke) consequenties daarvan. We brengen veranderingen binnen de luchtvaart in kaart. Daarnaast ook de consequenties daarvan voor de luchthaven en haar omgeving. NOVEX Schipholregio start een gezamenlijk kennisnetwerk.	- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)* - Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) - Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) - Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS)	NOVEX Schipholregio start met opstellen van een plan van aanpak met daarin onderzoeksvragen. In het laatste kwartaal van 2023 selecteren we een bureau voor het uitvoeren van de verkenning. Naar verwachting leveren we voor de zomer van 2024 het rapport op, waarna de uitvoering start na de zomer.
2.	Integratieslag met ruimtelijke puzzels naar provinciale ruimtelijke voorstellen	Het Ontwikkelperspectief NOVEX Schipholregio met besluiten en uitgangspunten vormt de bijdrage aan de ruimtelijke puzzels die door de provincies worden gemaakt. Vanuit NOVEX Schipholregio wordt aan deze integratieslag een actieve bijdrage geleverd.	- BRS* - Ministerie van IenW - Ministerie van BZK	De planning volgt de programmering van de ruimtelijke puzzels.
3.	Borgen samenhang met andere nationale opgaven (buiten NOVEX Schipholregio)	In NOVEX Schipholregio borgen we de samenhang tussen de verschillende maatschappelijke opgaven, ook in relatie tot de opgaven uit andere programma's. Denk hierbij aan programma's zoals het Nationaal Milieuprogramma (NMP), Woondeals, provinciale programma's landelijk gebied (PPLG), invoering Omgevingswet en meer. Vanuit de stuurgroep NOVEX Schipholregio houden we grip op de agendering en bespreking van de samenhang tussen deze opgaven.	- Ministerie van IenW* - BRS* - Ministerie van BZK	NOVEX Schipholregio organiseert een afstemmingsoverleg met andere NOVEX-gebieden en neemt deel aan overleggen over de provinciale puzzels.
4.	Governancestructuur Schipholregio (bestuurlijk)	NOVEX Schipholregio maakt afspraken over de voortzetting van de samenwerking tussen Rijk en regio en kijkt naar wanneer en op welke wijze de Maatschappelijke Raad Schiphol (MRS) betrokken wordt bij de uitwerking van plannen. Het gaat hierbij ook om de rolverdeling en verantwoordelijkheid tussen de maatschappelijke en interbestuurlijke (NOVEX) pijler van het advies van Van Geel (Schiphol Vernieuwend Verbinden, 2020).	- Ministerie van IenW* - BRS*	De Uitvoeringsagenda is de (schriftelijke) vaststelling van de bestuurlijke component uit het advies Van Geel. NOVEX Schipholregio borgt de afspraken via een programmteam (maandelijks) en de stuurgroep (elk kwartaal). Besluitvorming is voorzien via de bestuurlijke lijn (minister/gedeputeerde/wethouder). In het programmteam wordt proactief gemonitord op de voortgang van de acties.
5.	Governancestructuur Schipholregio (maatschappelijk)	NOVEX Schipholregio maakt afspraken met de MRS over de betrokkenheid van de MRS bij de acties uit de Uitvoeringsagenda NOVEX Schipholregio. Belangrijk daarbij is dat NOVEX Schipholregio alle partijen tijdig en op een prettige en effectieve wijze betreft. Dat doet het betreffende bevoegde gezag, vaak de trekker van de actie, via haar eigen structuren.	- Ministerie van IenW* - BRS	Na vaststelling van de Uitvoeringsagenda wordt de MRS hierover door de NOVEX Schipholregio geïnformeerd. Op de trajecten en acties uit de hoofdoggaven werkt het betreffende bevoegde gezag een participatietraject uit.

Uitvoeringsagenda NOVEX Schipholregio: inhoud per thema

In de Uitvoeringsagenda NOVEX Schipholregio is onderscheid gemaakt in de volgende opgaven:

- algemene opgaven
- opgaven die de kwaliteit van de leefomgeving verbeteren
- opgaven die de inpassing van de verschillende ruimtelijke functies ondersteunen

De inhoud van de acties om deze opgaven aan te pakken verschilt van het uitvoeren van verkenningen of beleidstrajecten tot (het onderzoeken van) aanpassing van huidige wet- en regelgeving. Bij de uitwerking van de acties in de Uitvoeringsagenda NOVEX Schipholregio worden ook belanghebbenden betrokken bij de totstandkoming. Voor acties die vragen om belangrijke keuzes en besluiten voor de omgeving, zoals bijvoorbeeld het realiseren van een nieuw Luchthavenverkeersbesluit (LVB), wordt door de verantwoordelijke partij een participatietraject uitgewerkt.

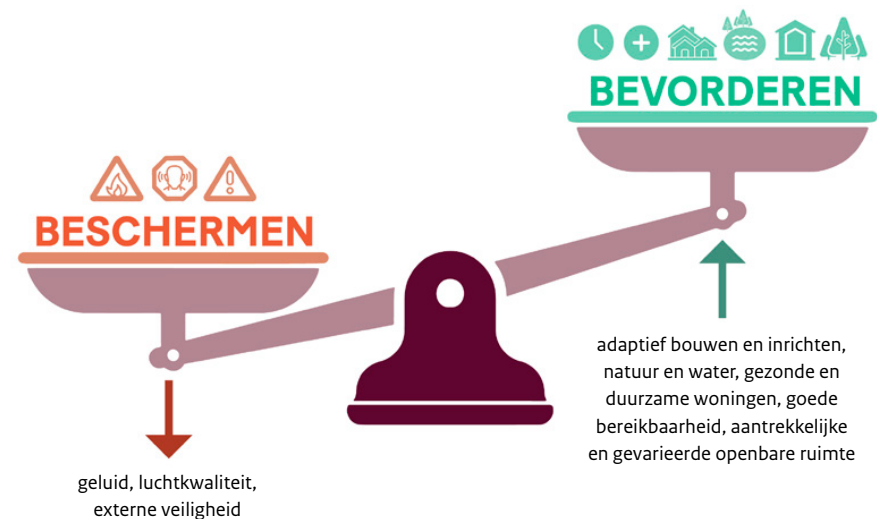
Gezonde leefomgeving

Om een gezonde(re) leefomgeving in de Schipholregio te realiseren, wordt hier op twee manieren aan gewerkt: beschermen en bevorderen.

Bij gezondheidsbescherming, het beperken van gezondheidsschade voor mensen, gaat het om het verminderen van geluid door de luchtvaart, het verbeteren van de luchtkwaliteit en het vergroten van de externe veiligheid. Bij bevorderen gaat het om het ontwikkelen van een leefomgeving die uitnodigt tot gezond gedrag en het maken van gezonde keuzes. Hierbij moet gedacht worden aan maatregelen als geluidadaptief bouwen, de inrichting van de leefomgeving, goede bereikbaarheid en een gevarieerde openbare ruimte. Met deze

benaderingswijze sluit de Uitvoeringsagenda NOVEX Schipholregio beter aan bij de insteek van de Omgevingswet en het idee om preventie een grotere rol te laten innemen bij het werken aan de gezondheid.

Binnen NOVEX Schipholregio wordt ook op deze manier het begrip 'leefomgevingskwaliteit' geduid. Hierbij ligt de focus op een omgeving die mensen beschermt tegen ongezonde invloeden als hoge geluidbelasting en luchtverontreiniging. Daarnaast zet het in op een omgeving, waarin aandacht en ruimte is voor gezondheidsbevorderende elementen als natuur, water, speelplekken, goed onderhouden fiets- en wandelpaden en meer.

Verminderen van geluidbelasting

Gezondheidsschade kan ontstaan door zowel geluidbelasting als geluidhinder. De Lden is de internationaal aanvaarde manier (modelberekening) om de gemiddelde geluidbelasting weer te geven. In NOVEX Schipholregio is en wordt daarom de Lden gebruikt voor diverse analyses. Binnen die systematiek zijn er twee grote factoren die bepalend zijn als basis voor ruimtelijk beleid. Dit is het aantal vluchten en de totale geluidbelasting. In het nieuwe (geluids)stelsel wat in ontwikkeling is wordt naast de jaargemiddelde belasting ook gekeken naar aanvullende criteria die nog beter recht doen aan de daadwerkelijke situatie op een locatie. De totale geluidbelasting zal stapsgewijs verminderd worden. Daarvoor zijn door Rijk en regio enkele programma's opgezet die werken aan het berekenen en meten van vliegtuiggeluid, het beperken van de geluidbelasting en het verminderen van de ervaren geluidhinder. Daarnaast hebben Rijk en regio afspraken gemaakt over samenwerking binnen lopende programma's.

Verbeteren van luchtkwaliteit

De luchtkwaliteit in de Schipholregio zal stap voor stap verbeterd worden. De ambitie hierbij is om toe te werken naar een verwaarloosbaar gezondheidseffect. Het uitgangspunt is dat het verminderen van uitstoot van alle bronnen daaraan bijdraagt. Dit gebeurt door aan te sluiten bij en te werken aan:

- Schone Lucht Akkoord (SLA)
- Reductie luchtvaartemissies
- Programma Verduurzaming Industrie

Woningbehoefte en de leefomgeving

Ondanks de huidige ruimtelijke beperkingen door de luchtvaart zijn er in de Schipholregio voldoende locaties om in de woningbehoefte op korte termijn te voorzien. Vanuit de Wet Luchtvaart is er op dit moment geen obstakel voor gebalanceerde woningbouw in de regio. Met inwerkingtreding van de Omgevingswet per 2024 hebben de dan aangescherpte regels voor cumulatie van bronnen (geluid, lucht) mogelijk wel een bemoeilijkend effect op ruimtelijke ontwikkelingen. Binnen de ruimtelijke regels in het Luchthavenindulingsbesluit (LIB) gaat de opgave niet zo zeer om het inzetten op woningbouwproductie, maar om een bijdrage aan het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving.

Systematiek van ruimtelijke contouren

Het maken van ruimtelijke contouren vindt plaats door een wettelijke verplichting in de Wet Luchtvaart. Deze regels worden vastgesteld ter bescherming van de gezondheid en (externe) veiligheid. Ook buiten deze ruimtelijke contouren is er sprake van hinder en leidt dat op enkele locaties tot een onwenselijke situatie. Op korte termijn wordt het LIB geactualiseerd op basis van externe veiligheid, vliegveiligheid, toetsvlakken en obstakelvlakken. Hiermee wordt het LIB terug in lijn gebracht met het huidige beleid en het Nieuw Normen- en Handhavingstelsel (NHHS). Daarnaast bekijken partijen ook hoe in de toekomst het LIB kan aansluiten op de Omgevingswet, met heldere regels voor gezondheid en flexibiliteit om knelpunten over leefbaarheid in de beperkingsgebieden aan te kunnen pakken.

Schrappen ruimtereservering parallelle Kaagbaan

Binnen NOVEX Schipholregio is afgesproken om de ruimtereservering voor een parallelle Kaagbaan te schrappen. Dit voorgenomen besluit is genomen op basis van een afweging tussen leefbaarheid en onzekerheid ('schaduwwerking') voor de leefomgeving en de mogelijk zeer beperkte bijdrage aan bereikbaarheid en vliegveiligheid. De uitvoering van het besluit voor het schrappen van de ruimtereservering voor een parallelle Kaagbaan is in voorbereiding.

Acties verbeteren leefomgevingskwaliteit: de basis op orde brengen

ACTIES UIT HOOFDOPGAVEN				
Verbeteren leefomgevingskwaliteit (hoofddopgaven 1, 6 en 7)				
2030 de basis op orde brengen				
Actie	Uitvoeringsprogramma (WAT)	Toelichting op de actie	Trekker* en samenwerkingspartners (WIE)	Uitwerking van de actie (HOE)
6.	Verkenning heldere normen voor luchtvaart (met oog op gezondheid). En het uitwerken van een transitiepad naar verwaarloosbare gezondheids-effecten	Een gezamenlijk uitgangspunt binnen NOVEX Schipholregio is het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving. Daarbij hoort het uitwerken van heldere normen voor kwalitatieve sturing op een gezonde, schone en veilige leefomgeving. Het komen tot heldere normen en regels voor luchtvaart is verspreid over meerdere programma's. Aanvullend op normering voor luchtvaart kunnen ook contouren zijn voor de ruimtelijke beperkingengebieden. Naast bronmaatregelen is er aandacht voor een kwaliteitsimpuls in de leefomgeving met gezondheidsbevorderende elementen. Voor gezondheidsbevorderende elementen is toewerken naar verwaarloosbare gezondheidseffecten (zero emissions) het uitgangspunt. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen concrete tussendoelen voor korte en middellange termijn en ambitieuze streefbeelden voor langere termijn.	• Ministerie van IenW* • BRS • Ministerie van BZK	Vanuit de interbestuurlijke samenwerking wordt de BRS actief betrokken bij het Nationaal Milieuplan (NMP). In het najaar van 2023 maken partijen praktische werkafspraken. De uitvoering volgt eind 2023 met doorloop in 2024.
7.	Vorbereiden beleid voor de aandachtsgebieden	Vanuit NOVEX Schipholregio werken we aan het vereenvoudigen van de ruimtelijke contouren: sloopzone, beperkingengebied en aandachtsgebied. Daarbij werken we beleid uit voor het aandachtsgebied binnen de extra contour en bekijken we de impact van meerdere bronnen (integraliteit). Via de toepassing van het mengpaneel uit de Omgevingswet is er een instrument bij het maken van integrale afwegingen bij de ruimtelijke inpassing. Als input voeren we gesprekken met programma gezonde leefomgeving en partners als GGD en RIVM op het gebied van gezonde leefomgeving en de invulling hieraan.	• Ministerie van IenW* • BRS • Ministerie van BZK	Vanuit de interbestuurlijke samenwerking wordt de BRS actief betrokken bij het uitwerken van de aanpak voor de leefomgevingskwaliteit in de aandachtsgebieden. Daarbij sluit NOVEX Schipholregio aan op de aanpak van de GGD en RIVM voor een gezonde leefomgeving. Ook de ontwikkelingen rondom het onderwerp cumulatie spelen een rol. Een eerste overzicht is gereed in het eerste kwartaal van 2024.
8.	Programma systeemconcept geluid en normstelling	NOVEX Schipholregio zet in op het niet meer sturen op het aantal vliegtuigbewegingen, maar het sturen op milieunormen om een afname van gezondheidseffecten te realiseren. Daarmee stuurt het ministerie van IenW op een gezonde (stiller en schoner) en veilige leefomgeving. Slaapverstoring is hierbij een specifiek aandachtspunt. Het ministerie ontwikkelt hiervoor een nieuw geluidsstelsel dat moet worden ingevuld met normering voor Schiphol.	• Ministerie van IenW* • BRS	Via NOVEX Schipholregio betreft het ministerie de BRS en haar expertgroepen bij het uitdenken van de geluidnormering van Schiphol binnen het nieuwe geluidsstelsel. Daarbij ook aandacht voor onder meer doelstellingen, tijdslijn, kader, (mogelijke) succesfactoren en het creëren van draagvlak bij bewoners.

ACTIES UIT HOOFDOPGAVEN Verbeteren leefomgevingskwaliteit (hoofdpogaven 1, 6 en 7) 2030 de basis op orde brengen			
Actie	Uitvoeringsprogramma (WAT)	Toelichting op de actie	Trekker* en samenwerkingspartners (WIE) Uitwerking van de actie (HOE)
9.	Analyse emissies luchtvaart	NOVEX Schipholregio werkt aan het stapsgewijs verbeteren van de luchtkwaliteit. Hierbij sluiten we aan bij de doelen uit het Schone Lucht Akkoord (SLA). De sturing hierop vindt plaats vanuit verschillende bronnen en programma's naast luchtvaart, zoals industrie en mobiliteitsector. De intentie is om alle gemeenten in de Schipholregio aan te laten sluiten bij de doelen van het SLA. Vanuit het SLA wordt, los van de bronnen, de luchtkwaliteit gemonitord.	• Ministerie van IenW* • BRS NOVEX Schipholregio maakt inzichtelijk welke gemeenten wel en niet zijn aangesloten bij het SLA. We onderzoeken waarom gemeenten niet deelnemen en stimuleren deze gemeenten om alsnog deel te nemen. Als tweede stap vergelijken we de emissiedoelen SLA en luchtvaart en kijkt of en zo ja, welke aanpassing gewenst is en haalbaar. Ook kijken we naar de lopende acties voor compliance met Europese regelgeving, zoals: consequenties van eventuele opname van luchtvaart in het SLA in kaart brengen; onderzoek naar de bijdrage van alle bronnen (wegverkeer, luchtvaart, industrie, landbouw, huishoudens) aan de 'deken' of 'achtergrondconcentratie' van luchtverontreiniging en onderzoek naar de impact van de deken op de luchtkwaliteit in de Schipholregio.
10.	Isolatieprogramma (GIS-4)	Woningen met een hoge geluidsbelasting in de nabijheid van luchthaven Schiphol kunnen met het aanvullende isolatieprogramma (GIS4) worden voorzien van geluidwerende voorzieningen. Het gaat hierbij om de woningen binnen de zogeheten 60dB Lden contour. Geluidwerende voorzieningen dragen bij aan de vermindering van het geluid binnenshuis en daarmee aan de verbetering van de leefomgeving van inwoners in de Schipholregio.	• Ministerie van IenW* • BRS De regeling Gevelisolatie 2023 is in het derde kwartaal van 2023 gepubliceerd. Rijkswaterstaat voert de regeling uit. NOVEX Schipholregio legt voor toekomstige ontwikkelingen de link met het programma systeemconcept geluid van het ministerie van IenW.
11.	Verminderen van grondgeluidhinder	NOVEX Schipholregio zet in op de toepassing van maatregelen om grondgeluid en de hinder daarvan te verminderen.	• Ministerie van IenW* • BRS Het ministerie van IenW heeft het RIVM gevraagd om als vervolgonderzoek te inventariseren of er Laag Frequent Geluid (LFG) klachten zijn rond Schiphol. Het RIVM onderzoekt ook of er relaties zijn met bepaalde bronnen, zodat men gerichte maatregelen kan nemen. Dit onderzoek start in het laatste kwartaal van 2023 en loopt door tot eind 2024. Ook Schiphol Group is in het kader van het Minder Hinder Programma bezig met LFG en het tegengaan van grondgeluid.

ACTIES UIT HOOFDOPGAVEN Verbeteren leefomgevingskwaliteit (hoofdogaven 1, 6 en 7)			
2030 de basis op orde brengen			
Actie	Uitvoeringsprogramma (WAT)	Toelichting op de actie	Trekker* en samenwerkingspartners (WIE)
			Uitwerking van de actie (HOE)
12.	Opzetten financieringsconstructies voor realisatie gezamenlijke (Rijk-regio) doelstellingen	NOVEX Schipholregio zet een financieringsconstructie op voor individuele maatregelen, isolatie en uitkoop. Ook wordt er gebiedsgerichte financiering gekoppeld aan het programma Westeinderscheg. De regio zal rechtstreekse investeringen doen via de structuurversterking Westeinderscheg, financiering vanuit Nationale Programma's. Het Rijk ondersteunt maatregelen en activiteiten met incidentele bijdragen.	• Ministerie van IenW* • BRS • Ministerie van BZK • Ministerie van EZK • Ministerie van LNV
13.	Programma Luchtruimherziening	Het programma Luchtruimherziening heeft als doelen om het gebruik van het Nederlandse luchtruim efficiënter in te richten, te verduurzamen en om te zorgen voor passende militaire oefenruimte, onder andere voor het nieuwe gevechtsvliegtuig van Defensie, de F-35. Hiermee wordt de hinder per vliegtuigbeweging op de leefomgeving beperkt en de waarborging van de grondwettelijke taak op het gebied van de nationale veiligheid versterkt. Met deze doelstellingen geeft het programma ook invulling aan de doelstelling van Single European Sky om omvliegen en vertragingen per saldo te verminderen. Door de nieuwe indeling van het luchtruim en andere wijze van afhandelen wordt het mogelijk om dichtbij de luchthavens de geluidshinder te beperken en beter te voorspellen door langer, hoger te vliegen op vaste naderingsroutes. Dit betreft het gebied tussen 15 en 60 kilometer van de banen.	• Ministerie van IenW* • BRS • Ministerie van BZK

Esther Rommel

Gedeputeerde provincie Noord-Holland,
voorzitter Bestuurlijke Regie Schiphol

Een evenwichtige balans tussen een gezonde leefomgeving en internationale verbondenheid. Een opgave waaraan gemeenten en provincies binnen de Bestuurlijke Regie Schiphol intensief samenwerken met het Rijk. Eenieder vanuit de eigen bevoegdheid en verantwoordelijkheid. Met de oplevering van deze Uitvoeringsagenda NOVEX Schipholregio zetten we een grote, gezamenlijke stap. Onze inspanningen krijgen komende jaren vorm via 33 actielijnen die we met deze uitvoeringsagenda presenteren.

Onze Rijk-regio-aanpak is een krachtig voorbeeld van samenwerking waarbij de complexe integrale opgaven in de Schipholregio centraal staan. Waar verschillende maatschappelijke belangen en opgaven samenkomen en op elkaar inwerken vraagt dat een gezamenlijke afweging om op verschillende dossiers voortgang te realiseren.

Via deze Uitvoeringsagenda concretiseren wij onze Rijk-regio-aanpak en richten we ons op een evenwichtige groei van de regio, zodat het voor iedereen fijn is om hier te wonen en te werken. We zoeken uitdrukkelijk naar verbeteringen en maatregelen die zowel goed zijn voor de economie als voor de mensen die hier wonen. Door goed samen te werken, leggen we een sterke basis voor een betere toekomst.

Acties ruimtelijke ontwikkeling: vitaal maken beperkt en belast gebied

Ruimtelijke ontwikkeling (hoofdpogaven 2 en 8)		Vitaal maken beperkt en belast gebied		
Actie	Uitvoeringsprogramma (WAT)	Toelichting op de actie	Trekker* en samenwerkingspartners (WIE)	Uitwerking van de actie (HOE)
14.	Westeinderscheg	Het programma Westeinderscheg van de provincie Noord-Holland verbetert de lokale leefbaarheid via integrale structuurversterking in beperkt en belast gebied. De gebiedsuitwerking van onder andere deelgebieden Rijsenhout, Stommeer en Kronenburg krijgen hier als aparte trajecten uitwerking in.	• Provincie Noord-Holland (PNH)* • Ministerie van BZK • BRS	De Provincie Noord-Holland stelt het Uitvoeringsprogramma Westeinderscheg medio 2024 bestuurlijk vast. De eerste projecten zijn reeds gesubsidieerd (peilmoment zomer 2023).
15.	Rijsenhout	Voor het gebied Rijsenhout (gemeente Haarlemmermeer) wordt gewerkt aan een oplossing om de leefbaarheid te vergroten. Er wordt een integrale gebiedsuitwerking met een eindbeeld opgesteld. Daarbij is afgesproken om met een versnelling in het programma Westeinderscheg te werken aan de leefomgevingskwaliteit in Rijsenhout, met aandacht voor verrommeld glas (jargon voor oude glastuinbouwkassen), maximaal 400 woningen in combinatie met een living lab voor geluidadaptief bouwen.	• Gemeente Haarlemmermeer* • PNH • Ministerie van IenW • Ministerie van BZK	De gemeente Haarlemmermeer werkt aan een startnotitie over gebiedsontwikkeling in Rijsenhout die bijdraagt aan het verbeteren van de leefomgevingskwaliteit. De integrale gebiedsuitwerking omvat in ieder geval een groenblauw raamwerk (uit programma Westeinderscheg, najaar 2023) en een geactualiseerd juridisch kader (2024). Onderdeel van de integrale gebiedsuitwerking is ook het zoeken van een voorkeurslocatie voor een living lab geluidsadaptief bouwen in Rijsenhout.
16.	Stommeer	Voor het gebied Stommeer (gemeente Aalsmeer) wordt gewerkt aan een oplossing om de leefbaarheid te vergroten. De gemeente Aalsmeer werkt aan het verbeteren van de leefomgevingskwaliteit: vergroening, verduurzaming en herstructurering. De vergroening vindt plaats door de koppeling met structuur Westeinderscheg. De verduurzaming via het verzoek aan het Rijk tot stroomlijnen van de rijksprogramma's voor warmte- en geluidsisolatie. De herstructurering door optimalisering binnen de bestaande wijk.	• Ministerie van BZK* • Ministerie van IenW • Gemeente Aalsmeer	Er volgt een uitwerking van het door de Stuurgroep NOVEX Schiphol overgenomen advies van Hans van der Vlist (2023). Dit bestaat uit het op elkaar afstemmen van isolatiemaatregelen voor geluid en warmte. Dit is voorzien in het laatste kwartaal van 2023.
17.	Kronenburg	Voor het gebied Kronenburg (gemeente Amstelveen) wordt gewerkt aan een interbestuurlijk acceptabele oplossing om de leefbaarheid te vergroten.	• Ministerie van BZK* • Ministerie van IenW • Gemeente Amstelveen	De ministeries van BZK en IenW hebben een gezamenlijke brief aan Amstelveen gestuurd met de uitkomsten van het Bewindspersonenoverleg (BWO) over Kronenburg en nodigen de gemeente uit tot een bestuurlijk overleg. Er wordt, indien gewenst door de gemeente Amstelveen, een bestuurlijk overleg gepland.

Ruimtelijke ontwikkeling (hoofdpogaven 2 en 8)		Vitaal maken beperkt en belast gebied		
Actie	Uitvoeringsprogramma (WAT)	Toelichting op de actie	Trekker* en samenwerkingspartners (WIE)	Uitwerking van de actie (HOE)
18.	Realisatie woondeals	De samenhang tussen de opgaven die een relatie hebben met de woondeals wordt geborgd en integraal benaderd. Aanvullend worden er regionale versnellingsstafels opgezet waar concrete projecten en knelpunten besproken worden.	• BRS* • Ministerie van BZK	De programmering volgt de realisatie van de woondeals. Twee keer per jaar is een Bestuurlijk Overleg Woondeal per woondealregio.
19.	Doorontwikkeling geluidadaptief bouwen	Eén van de manieren om de leefomgeving te verbeteren en hinder te verminderen, is door innovatief te bouwen. Met adaptieve maatregelen bij gebiedsinrichting, bouwontwerpen en materiaalgebruik kunnen effecten van geluid worden gemitigeerd. In NOVEX Schipholregio is de uitwerking opgenomen van de volgende fase van het onderzoeksprogramma geluidadaptief bouwen met onder andere living labs in concrete bouwprojecten, actualisatie van de handreiking en kennisontsluiting. De toepassing hiervan is zowel binnen als buiten de beperkingengebieden van het Luchthavenindulingsbesluit (LIB) en er wordt aansluiting gezocht met het Programma Gezonde Leefomgeving.	• Ministerie van IenW* • Ministerie van BZK* • BRS*	De betrokken partijen werken aan een memo met beleidsambities als basis voor een onderzoeksagenda en living labs. De oplevering van de onderzoeksagenda als basis voor living labs/onderzoeksprogramma volgt in het laatste kwartaal van 2023. Begin 2024 volgt een uitwerking living lab in (voorkeurslocatie) Rijsenhout in een plan van aanpak voor het ontwerp, de bouw en het onderhoud van het living lab. Ook werken partijen aan een plan voor organisatiestructuur en benodigde middelen voor uitvoering van het onderzoeksprogramma. Daarnaast vinden er in het tweede kwartaal van 2024 inventarisaties plaats naar locaties voor living labs binnen de Schipholregio met een kaart en rangschikking van locaties op basis van zogenoemde SWOT-analyses.
20.	Actualisatie Luchthavenindulingsbesluit (LIB)	De ruimtelijke beperkingen, met het oog op gezondheid en veiligheid, zijn niet meer in lijn met de huidige vliegoperatie op luchthaven Schiphol. Dit vraagt een aanpassing van de contouren van het LIB. Het betreft hier een actualisatie en een technische aanpassing. Door het LIB te wijzigen en daarmee het ruimtelijk beleid te actualiseren sluiten beperkingen op de grond beter aan op activiteiten in de lucht. De aanpassing gaat zowel over de geluidscontouren, als contouren op gebied van externe veiligheid.	• Ministerie van IenW* • BRS • Ministerie van BZK	De ministerraad bekrachtigt het besluit over de ontwerpwijziging van het LIB. Vervolgens volgen in 2024 zienswijzen en voorhang. Inwerkingtreding van de wijziging van het LIB kan vervolgens worden vastgelegd in wetgeving, nu verwacht voor 1 januari 2025.
21.	Aanpassing LIB drie zones voor ruimtelijk beleid	Rijk en regio werken samen aan het wijzigen van het LIB zodat deze aansluit op de Omgevingswet. Daarbij komen heldere regels voor gezondheid met ook flexibiliteit om knelpunten over leefbaarheid in de beperkingsgebieden aan te kunnen pakken.	• Ministerie van IenW* • BRS • Ministerie van BZK	In 2024 start een inventarisatie van de opgave en wordt een plan van aanpak opgesteld. De uitvoering van het plan van aanpak volgt van 2024 tot 2027.
22.	Opheffen ruimtereservering nieuwe start-/landingsbaan (parallele Kaagbaan)	De minister schrapt de reservering op een stuk grond voor de aanleg van de zogeheten 'parallele Kaagbaan'. Door het opheffen van de reservering voor de parallele Kaagbaan ontstaat er ruimte voor gebiedsontwikkeling in Rijsenhout.	• Ministerie van IenW* • BRS • Ministerie van BZK	Voor het opheffen van de reservering is een wijziging van het Besluit Kwaliteit Leefomgeving noodzakelijk. De voorbereiding hiervoor is gestart. De inwerkingtreding is voorzien voor medio 2024.

Ruimtelijke ontwikkeling (hoofdpogaven 2 en 8)		Vitaal maken beperkt en belast gebied		
Actie	Uitvoeringsprogramma (WAT)	Toelichting op de actie	Trekker* en samenwerkingspartners (WIE)	Uitwerking van de actie (HOE)
23.	Herziening obstakelbeleid	Het ministerie actualiseert voor heel Nederland de beleidsgebieden voor vliegveiligheid, toetsvlakken en obstakelvlakken. Dit volgt op basis van de ICAO (International Civil Aviation Organization) Annex in een landelijk traject.	• Ministerie van IenW* • BRS • Ministerie van Defensie • Ministerie van BZK	Het ministerie van IenW en het ministerie van Defensie starten een traject om gezamenlijk inhoudelijk nieuw beleid te ontwikkelen. Partijen beogen om medio 2024 gereed te zijn, waarna zij de juridische implementatie starten.

Jurgen Nobel

Wethouder gemeente Haarlemmermeer,
vice-voorzitter Bestuurlijke Regie Schiphol

Binnen de Schipholregio werken we aan een nieuwe balans tussen enerzijds internationale verbondenheid en anderzijds de kwaliteit van de leefomgeving. Daarbinnen staan gemeenten voor uitdagende vraagstukken. Bijvoorbeeld waar het gaat om de toenemende behoefte aan woningen in een gebied dat al onder aanzienlijke druk staat vanwege de nabijheid van onder meer de luchthaven en industrie. Een doordachte ruimtelijke ontwikkeling hierin is cruciaal. Maar ook een ruimtelijke ontwikkeling die rekening houdt met ontwikkelingen op zowel land als in de lucht.

Via onze interbestuurlijke samenwerking tussen het Rijk, provincies en gemeenten in de Schipholregio geven we aandacht aan het beschermen en bevorderen van de kwaliteit van onze leefomgeving. Daarin is veel aandacht voor hinderbeperkende maatregelen, maar we kijken ook naar kansen die innovatieve oplossingen ons kunnen bieden om door de luchtvaart zwaar belaste gebieden te vitaliseren. Via ons fieldlab geluidsadaptief bouwen in Haarlemmermeer richten we ons op het testen van bouwtechnieken die niet alleen voldoen aan de behoefte aan huisvesting, maar ook rekening houden met de specifieke eisen die worden gesteld aan bouwen in een omgeving met een luchthaven.

Deze uitdagingen, maar zeker ook deze (innovatieve) kansen benadrukken de noodzaak van een constructieve samenwerking tussen gemeenten, provincies en het Rijk, vooral in het kader van de complexe interactie tussen ruimtelijke ordening en de aanwezigheid van de luchthaven Schiphol. Samenwerking is van essentieel belang om evenwicht te vinden tussen economische ontwikkeling, leefbaarheid en de belangen van de inwoners. Samen dragen we bij aan het minimaliseren van de impact van geluidsoverlast op de leefomgeving, zodat onze inwoners kunnen genieten van een betere leefomgevingskwaliteit.

Acties: samenhang bewaken en vinger aan de pols houden

Samenhang bewaken, vinger aan de pols (hoofdpogaven 3, 4 en 5)				
Actie	Uitvoeringsprogramma (WAT)	Toelichting op de actie	Trekker* en samenwerkingspartners (WIE)	Uitwerking van de actie (HOE)
24.	Borgen samenhang tussen de verschillende projecten binnen NOVEX Schipholregio	Binnen NOVEX Schipholregio werken Rijk en regio samen aan het verbeteren van de leefomgevingskwaliteit. Deze doelstelling komt terug in verschillende projecten en programma's in het Uitvoeringsprogramma. We bewaken de afspraken en borgen de integraliteit. Het programmameteam en de stuurgroep van NOVEX Schipholregio monitoren de voortgang van de acties.	- Ministerie van IenW* - BRS*	Het programma volgt de agendering van acties en eventuele schuarpunten. Periodiek stelt de secretaris een voortgangsinventarisatie en -rapportage op. De delegaties in het programmameteam leggen ten behoeve van de oplossing ook de verbanden met de opgaves in de eigen organisatie.
25.	Realisatie Nationaal Programma Landelijk Gebied	De realisatie van het Nationaal Programma Stikstof vindt plaats via de provinciale programma's Landelijk Gebied van de provincie Noord-Holland, provincie Zuid-Holland en provincie Utrecht.	Ministerie van LNV*	Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) onderhoudt als bevoegd gezag voor natuurvergunning Schiphol maandelijks contact met Nationaal Programma Stikstof om samenhang en synergie te borgen.
26.	Realisatie Provinciale programma's landelijk gebied (PPLG)	Het realiseren van de PPLG's.	- Ministerie van LNV* - Provincie Zuid-Holland (PZH) - PNH	Het ministerie van LNV onderhoudt maandelijks contact met PPLG's om samenhang en synergie te borgen.
27.	PPLG's integreren in het programma Westeinderscheg	Het ministerie van LNV zet in op het meeprogrammeren van de doelen uit het PPLG en zoekt daarbij afstemming over uitvoering. De integrale (ruimtelijke) afweging loopt via het Uitvoeringsprogramma Westeinderscheg.	- Ministerie van LNV* - PNH	Het ministerie van LNV en programma Westeinderscheg van de provincie Noord-Holland hebben maandelijks overleg om samenhang en synergie te bevorderen.
28.	Verduurzaming industrie	Inzet is het verbreden van het Nationaal Programma Verduurzaming Industrie naar andere emissies dan alleen CO2. Onderdeel van de verduurzaming industrie is ook: maatwerkaanpak van de grootste vervuilers waaronder Tata Steel, generiek instrumentarium aan subsidies (RVO) en regelgeving die bedrijven laat verduurzamen, versnelde verduurzaming voor het Noordzeekanaalgebied (NZKG), Nationaal Milieuprogramma (NMP).	Ministerie van EZK*	Het ministerie van EZK maakt een analyse van de emissies die het meeste impact hebben op de omwonenden van Schiphol. Daaruit moet blijken welk aandeel de industrie heeft en indien significant, bij welke industriële partijen daar maatregelen noodzakelijk zijn. Dit vergt dan, indien bestaande verduurzamingsprogramma's niet voldoen, waarschijnlijk een maatwerkaanpak.

Samenhang bewaken, vinger aan de pols (hoofdpunten 3, 4 en 5)

Actie	Uitvoeringsprogramma (WAT)	Toelichting op de actie	Trekker* en samenwerkingspartners (WIE)	Uitwerking van de actie (HOE)
29.	Afstemming met Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (PMIEK) en Schiphol	Rijk en regio zorgen samen met Schiphol Group dat het PMIEK en de elektrificatiebehoefte van Schiphol goed op elkaar aansluiten.	• BRS* • Ministerie van EZK	De gemeente Haarlemmermeer doorloopt met Schiphol Group de planologische procedure klant-aansluiting aan de zuidoostzijde. Indien noodzakelijk ondersteunen Provincie Noord-Holland en/of het ministerie van EZK. Schiphol Group onderzoekt ook of veranderende wetgeving over gerealiseerde afname een bedreiging vormt voor de voorgenomen verduurzaming. Als dat het geval blijkt, kijkt het ministerie van EZK wat daaraan gedaan kan worden.
30.	Experimenteerregeling	De experimenteerregeling, die uitgaat van de regels van het Nieuw Normen- en Handhavingstelsel (NNHS), resulteert in vermindering van aantal vliegtuigbewegingen naar 460.000 vluchten. Binnen NOVEX Schipholregio maken partijen afspraken met elkaar over het betrekken van de regio.	• Ministerie van IenW* • BRS • Ministerie van BZK	Het ministerie van IenW heeft in het derde kwartaal van 2023 partijen binnen NOVEX Schipholregio geïnformeerd over de voortgang van de experimenteerregeling en het ministerie zal regelmatig update blijven geven.
31.	Nieuw Luchthavenbesluit (LVB) Schiphol	Via een nieuw LVB wil het ministerie van IenW het aantal vliegbewegingen verminderen naar 452.500 en het vaststellen van een nieuw nulpunt qua bijbehorende milieuruimte. Binnen NOVEX Schipholregio maken partijen afspraken over het betrekken van de regio.	• Ministerie van IenW* • BRS • Ministerie van BZK	In het derde kwartaal van 2023 is de notificatie gestart richting de Europese Commissie in het kader van de Balanced Approach (BA) procedure. Het definitieve maatregelenpakket volgt in een nieuwe versie van het LVB. Na reactie van de Europese Commissie volgen nog de stappen: zienswijzen en voorhang, advisering door Raad van State en publicatie met inwerkingtreding.
32.	Verkennen opbrengsten uit het Programma Aanpak Meten en Berekenen van Vliegtuiggeluid (PAMV)	Het PAMV is een aflopend kennisprogramma. De resultaten van dit programma gelden als belangrijke bouwsteen voor het programma nieuw stelsel vliegtuiggeluid (actie 8). Het PAMV gaat in op aanvullende indicatoren voor geluidshinder, toepassingsbereik voor het meten en berekenen van vliegtuiggeluid en het benutten van metingen voor modelverbeteringen en daarmee het vergroten van het inzicht over de relaties tussen geluidbelasting en hinderbeleving. Waar mogelijk en gewenst worden de opbrengsten uit het PAMV verwerkt in het nieuw te ontwikkelen geluidsstelsel.	• Ministerie van IenW* • BRS* • Ministerie van BZK	Het Rijk en de BRS verkennen gezamenlijk de mogelijkheden om de opgedane kennis binnen het programma PAMV te beoordelen en te delen met de regio. Partijen zullen de relaties systeemgeluid en integrale monitoring omgevingskwaliteit en lopende citizens science projecten komende maanden verder uitlijnen. Het overzicht is eind 2023 gereed.
33.	Faunabeheer	Faunabeheer wil vogelaanvaringen met luchtvaart voorkomen. Provincie Noord-Holland stelt hiervoor een nieuw plan op. Het nieuwe plan is interprovinciaal. Het overleg over bevoegdheidsverdeling en financiering loopt nog.	• PNH* • Ministerie van IenW	Voor de zomer van 2023 vond een bestuurlijk overleg plaats over faunabeheer. Vanaf het zomerreces van 2023 geven partijen hier een vervolg aan.

Dit is een gezamenlijke uitgave van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW)
en Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS).

Rijnstraat 8 | 2515 XP Den Haag
Postbus 20901 | 2500 EX Den Haag
T (070) 456 00 00

www.luchtvaartindetoekomst.nl/schiphol/novex-regio-schiphol

© Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat | december 2023

Fotoverantwoording

Pagina 13 ANP/Marlies Wessel